

Anne Scott Sørensen, professor, Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet, annescott@sdu.dk

Anmeldelse:

Formidlingsstrategier

En grundbog om kulturinstitutionernes formidling

Formidlingsstrategier. En grundbog om kulturinstitutionernes formidling, af Casper Hvenegaard Rasmussen, Samfundslitteratur, 223 sider.

Formidling har altid været en vigtig opgave for den moderne kulturinstitution. Men hvor opgaven tidligere har været forankret i en oplysnings- og dannelses-tænkning med fokus på den ekspertbaserede tilrettelæggelse af et givet stof, objekt eller indhold; så er der i de sidste årtier kommet fokus på publikum eller brugeren, som det hedder i dag, og på dennes oplevelse og inddragelse. Baggrunden herfor er bl.a. de mange kulturstatistikker, der viser, at der stadig er grupper i befolkningen, der ikke benytter etablerede kulturinstitutioner og deres tilbud. Der skal nu 'rækkes ud' mod disse grupper, og kulturinstitutionerne skal i det hele taget – ligesom andre velfærdsinstitutioner – finde nye måder at gøre sig 'relevante' på, som det hedder i den aktuelle styringsretorik. Hertil hører også at imødegå nye brugerkrav om den gode oplevelse og om at blive inddraget og talt ikke bare til, men også med. Formidling er blevet et nøgleord i en ny, intensiveret forstand og samtidig en mere kompleks opgave. Oplevelse er en mere diffus størrelse end oplysning, og brugerinddragelse rummer en række dilemmaer – hvor kort eller langt kan/skal man gå? Hvor lidt eller meget skal der til?

Den foreliggende grundbog om 'formidlingsstrategier' til brug for såvel studerende inden for kulturformidlingsfagene som de professionelle, der står midt i sådanne overvejelser, kommer på det rigtige tidspunkt. Der er mangel på litteratur, der beskæftiger sig systematisk med den aktuelle drejning i og intensivering af formidlingsdimensionen i kulturinstitutionernes virke. Casper Hvenegaard Rasmussen tilbyder et enkelt og effektivt greb på sagen, idet han lægger sig i forlængelse af en velafprøvet kommunikationstænkning og –model og med den skelner mellem en afsenderbaseret, en modtagerorienteret og en brugerinddragende (dialogisk) strategi. Hvor den afsenderbaserede karakteriserer den moderne kulturinstitution i sit udspring, karakteriserer den modtagerorienterede en udvikling, der har taget fart siden slutningen af det 20. århundrede, idet den antager to forskellige former: 1) den modtagerorienterede, der udspringer af en sociologisk tænkning i brugersegmenter og -identitet, og som målretter formidlingen herefter; 2) den modtagerorienterede, der udspringer af en markedstænkning i høje publikumstal, og som sigter efter at træffe flest muligt på samme måde.

Den brugerinddragende og dialogiske strategi, der er kendetegnende for den seneste udvikling, kan igen komme til udtryk i (angiveligt syv) forskellige former.

Hvenegaard Rasmussen anskueliggør hele vejen igennem sine pointer gennem rige eksempler og indleder i øvrigt bogen med en illustrativ udredning af Vikingskibsmuseet i Roskilde og de forskellige faser, institutionen og dens formidling har gennemgået. Især udfoldes den brugerinddragende strategi og dens forskellige former fra mere simple feedback mekanismer til det at facilitere brugeres kreative udfoldelse og interaktion eller stille sig til rådighed som vært for forskellige brugergrupper og -formål. Nogle af de cases, der udfoldes, er Menneskebiblioteket, der som koncept er udviklet af foreningen Stop Volden, derfra spredte sig til Roskildefestivalen og nu er indoptaget af flere biblioteker i ind- og udland; samt C:NTACT, en nu selvstændig fond, der i samarbejde med Betty Nansen Teatret og lokale beboergrupper arbejder med at fortælle 'de andres' historier.

Især de sidstnævnte cases kunne med fordel have været brugt til en mere principiel diskussion af den 'relevante' kulturinstitution i dag og dermed af, hvad strategisk formidling egentlig vil sige. Hvis vi stadig går ud fra, at kulturinstitutionerne væsentligste opgave er forbundet med vort samfunds demokratiske grundlag og derfor er at bidrage til demokratisering, sådan som det også skitseres i det væsentlige kapitel 2 om den kulturpolitiske rammesætning, så er en sådan demokrati- og dermed forbundet dannelsesdiskussion uomgængelig. Det er ærgerligt, at Casper Hvenegaard Rasmussen som bogens højdepunkt vælger at lægge sig i forlængelse af den amerikanske museolog Nina Simons programatiske niveauinddeling af brugerinddragelse (*The Participatory Museum*, 2010), der har Nike+ (software til brugerdeling af data) som forlæg. Hvor sympatisk den end måtte være i sin understregning af vigtigheden af, at brugerinddragelse giver mulighed for brugerdeling af indhold og etablering af nye fællesskaber, så unddrager Simon og dermed Hvenegaard Rasmussen sig muligheden for at diskutere, hvem der sætter de grundlæggende spilleregler, og hvad de egentlig består i (i dette tilfælde fx 'big data' til brug for et multinationalt firma). Bogen kan derved komme til at understøtte den instrumentelle tilgang til formidling, som denne anmelder egentlig opfatter, at forfatteren ønsker at etablere et alternativ til.

Som en, der selv underviser og forsker i kulturformidling, sidder jeg med en fornemmelse af, at Casper Hvenegaard Rasmussen flere steder stopper op dér, hvor de virkeligt brændende spørgsmål melder sig. Meget kan forklares med det formidlingsmæssige credo, at forenkling fremmer forståelsen. Men det får især konsekvenser, at der anvendes et noget forenklet kulturbegreb. Helt grundlæggende anvendes det af litteraturforskeren Johan Fjord Jensen udledte såkaldte dobbelte kulturbegreb fra 1980'erne: det smalle eller æstetiske (kunst) over for det brede eller antropologiske. Også filosofen Hans Fink's tidsmæssigt samtidige forslag til et komplekst kulturbegreb tematiseres, men det er grundlæggende det dobbelte kulturbegreb, der anvendes gennem bogen, mens andre senere og mere udfoldede forsøg forbigås, herunder undertegnede og kollegers bud på et performativt kulturbegreb i en af de bøger, der står på referencelisten (*Nye kulturstudier: teorier og temaer*, 2014) eller Christian Haves transformative kulturbegreb (*Ansvar eller anarki*, 2013). Med fastholdelsen af det mere enkle kulturbegreb får Hvenegaard Rasmussen svært ved såvel begrebsligt at forankre den dialogorienterede brugerinddragelse som at opstille nye perspektiver på og for den i relation til væsentlige spørgsmål som medborgerskab, demokrati og velfærd. I stedet anføres den oplevelsesøkonomiske tænkning, der desuden ikke fremlægges særligt grundigt, som den bagvedliggende tænkning og strategiske pejlesnor.

Med dette in mente hilses bogen velkommen. Den er et godt, første bud på et stort tomrum i den kulturfaglige litteratur. Bogen kan anbefales til studerende ved universiteter og andre uddannelsesinstitutioner, der – som

det hedder i bagsideteksten – beskæftiger sig med den formidling, som praktiseres på de offentligt støttede kulturinstitutioner såvel som udøvende kulturformidlere, -administratorer og –politikere. De vil heri kunne finde rigtig mange gode eksempler og få tilbudt et yderst operationelt greb om aktuel kulturformidling og brugerinddragelse.